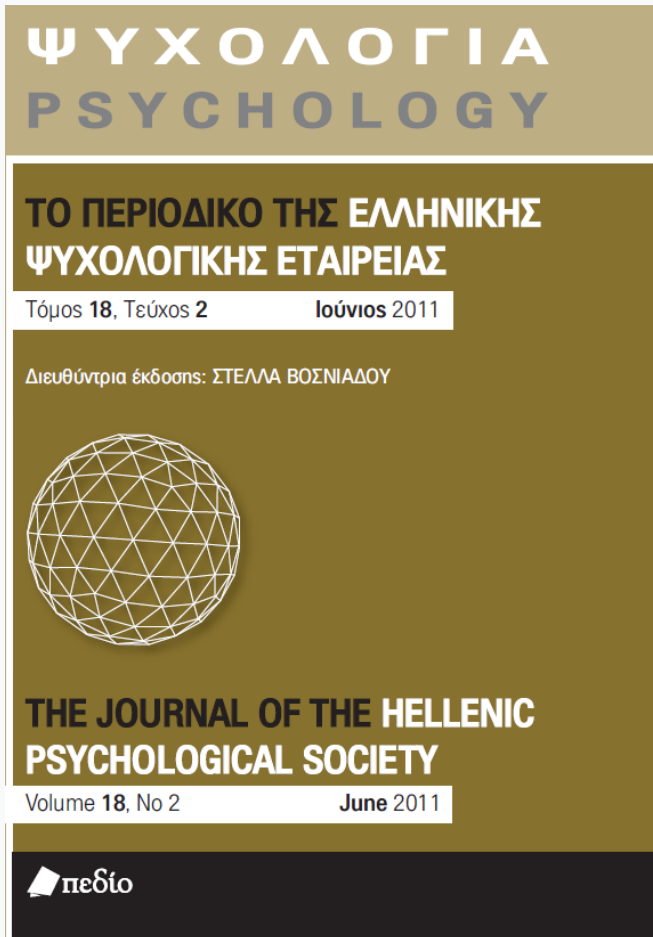


Psychology: the Journal of the Hellenic Psychological Society

Vol 18, No 2 (2011)



Secrets and disclosures: How young children handle secrets

Λήδα Αναγνωστάκη, Αθανασία Παπαθανασίου

doi: [10.12681/psy_hps.23713](https://doi.org/10.12681/psy_hps.23713)

Copyright © 2020, Λήδα Αναγνωστάκη, Αθανασία Παπαθανασίου



This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/).

To cite this article:

Αναγνωστάκη Λ., & Παπαθανασίου Α. (2020). Secrets and disclosures: How young children handle secrets. *Psychology: The Journal of the Hellenic Psychological Society*, 18(2), 121–136. https://doi.org/10.12681/psy_hps.23713

Μυστικά και εκμυστηρεύσεις: Πώς τα μικρά παιδιά χειρίζονται τα μυστικά

ΛΗΔΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗ¹

ΑΘΑΝΑΣΙΑ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ²

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα έρευνα διερευνήθηκε η συμπεριφορά των μικρών παιδιών ως προς τα μυστικά. Διακόσια εννέα παιδιά, ηλικίας 4-6 ετών, συμμετείχαν σε ένα πείραμα με πρωταγωνιστή μια κούκλα, το ή τη Ζινκ (ανάλογα με το φύλο του εξεταζόμενου). Τα παιδιά ρωτήθηκαν με ποιον πίστευαν ότι θα μοιραζόταν ο/η Ζινκ μια σειρά από πληροφορίες, ορισμένες εκ των οποίων θεωρούνται μυστικά. Οι επιλογές των παιδιών για κάθε πληροφορία ήταν: ένας φίλος του/της Ζινκ, ένα παιδί που δεν ήταν φίλος του/της, και τα δύο παιδιά, ή κανένας. Οι συμμετέχοντες ήταν χωρισμένοι σε δύο πειραματικές ομάδες: στην πρώτη ομάδα δόθηκε η λεκτική νύξη ότι οι πληροφορίες μπορεί να είναι μυστικά, ενώ στη δεύτερη ομάδα δεν δόθηκε καμία λεκτική νύξη. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι τα μικρά παιδιά, όπως και τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, χειρίζονται με διαφορετικό τρόπο τα μυστικά από τα μη μυστικά. Επιλέγουν είτε να αποκρύπτουν τα μυστικά είτε να τα μοιράζονται μόνο με φίλους και όχι με μη φίλους, ακολουθώντας το μοντέλο της «επιλεκτικής αυτοαποκάλυψης». Αντίθετα, δεν αποκρύπτουν τις μη μυστικές πληροφορίες, αλλά τις μοιράζονται και με φίλους και με μη φίλους. Η συμπεριφορά όμως των μικρών παιδιών επηρεάζεται από την ύπαρξη νύξεων, καθώς όταν δίνονται λεκτικές νύξεις για τη πιθανή «μυστικότητα» των πληροφοριών, τα μικρά παιδιά χειρίζονται όλες τις πληροφορίες, ακόμα και τις μη μυστικές, ως μυστικά.

Λέξεις-κλειδιά: Μυστικά, Λεκτικές νύξεις, Αυτοαποκάλυψη, Φιλία στην παιδική ηλικία.

1. Εισαγωγή

Τα μυστικά των εφήβων και των ενηλίκων, το περιεχόμενό τους και οι συνθήκες τήρησης και αποκάλυψής τους, αποτελούν πεδίο ψυχολογικής έρευνας τα τελευταία χρόνια (π.χ. Frijns &

Finkenauer, 2009. Kelly, 2002. Vangelisti, 1994), καθώς είναι μέρος της καθημερινής εμπειρίας στην εφηβεία και την ενήλικη ζωή. Κατά αντιδιαστολή, γνωρίζουμε πολύ λίγα για τη σχέση των παιδιών, και ειδικά των μικρών παιδιών (4-6 ετών), με τα μυστικά (Αναγνωστάκη, 2008) και για τη συ-

1. Διεύθυνση: Διδάσκουσα με σύμβαση 407/80 στο Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, e-mail: lidaanagnostaki@hotmail.com

2. Διεύθυνση: Υποψήφια Διδάκτορας Κλινικής Ψυχολογίας, Τομέας Ψυχολογίας, Τμήμα ΦΠΨ, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, e-mail: acrapatha@psych.uoa.gr

μπεριφορά τους ως προς αυτά. Στόχος του παρόντος άρθρου είναι η διερεύνηση της συμπεριφοράς των μικρών παιδιών ως προς τα μυστικά.

Στο λεξικό το μυστικό ορίζεται ως «κάτι που μένει ή είναι κρυφό, δηλαδή κάτι που δεν ανακοινώνεται ή δεν πρέπει να ανακοινωθεί στους άλλους» (Μπαμπινιώτης, 2006, σελ. 1157). Έρευνες όμως δείχνουν ότι οι περισσότεροι άνθρωποι αποκαλύπτουν τα μυστικά τους σε ένα τουλάχιστον άτομο που εμπιστεύονται και με το οποίο έχουν στενή σχέση (Kelly, Klusas, Weiss, & Kenny, 2001. Vrij, Nunkoosing, Paterson, Oosterwegel, & Soukara, 2002). Με βάση αυτά τα δεδομένα, τα μυστικά έχουν ορισθεί ως πληροφορίες που είτε κάποιος αποκρύπτει είτε μοιράζεται επιλεκτικά με συγκεκριμένους αποδέκτες (Karpel, 1980). Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά στην αποκάλυψή τους, τα μυστικά διαφοροποιούνται από τις άλλες πληροφορίες (τις μη μυστικές, τις μη προσωπικές) με βάση το μοντέλο της «επιλεκτικής αυτοαποκάλυψης» («restrictive self-disclosure») (Rotenberg, 1995β. Rotenberg & Sliz, 1988). Το μοντέλο αυτό περιγράφει την τάση για αποκάλυψη στοιχείων με προσωπικό χαρακτήρα μόνο σε επιλεγμένα οικεία πρόσωπα, σε αντίθεση με την αποκάλυψη στοιχείων που δεν έχουν προσωπικό χαρακτήρα, που ασφαλώς γίνεται και σε αυτά τα άτομα, αλλά και σε όλους τους άλλους.

Λειτουργία και αξία των μυστικών

Αν και η τήρηση μυστικών έχει συνδεθεί με αρνητικές επιπτώσεις, όπως καταθλιπτική διάθεση, χαμηλή αυτοεκτίμηση ή και σωματικά συμπτώματα (Bouman 2003. Frijns & Finkenauer, 2009. Larson & Chastain, 1990), η σύγχρονη βιβλιογραφία δεν μελετά μόνο τις αρνητικές επιπτώσεις των μυστικών, οι οποίες μάλιστα υποστηρίζεται ότι εμφανίζονται μόνο όταν τα μυστικά είναι «τοξικά» ή «επικίνδυνα», δηλαδή σχετίζονται με σοβαρά, τραυματικά γεγονότα (Imber-Black, 1998. Vrij et al., 2002).

Αντίθετα, η τήρηση «καθημερινών» μυστικών, όπως είναι αυτά που μελετώνται στην παρούσα έρευνα, θεωρείται μέρος της φυσιολογικής ανάπτυξης (Frijns, Finkenauer, Vermulst, & Engels,

2005. Van Manen & Levering, 1996), καθώς συνδέεται με τη διαδικασία εξατομίκευσης/διαφοροποίησης του ατόμου (Last & Aharoni-Etzioni, 1995. Meares & Orlay, 1988) και με τη συναισθηματική αυτονομία (Finkenauer, Engels, & Meeus, 2002). Επίσης, υποστηρίζεται ότι η τήρηση μυστικών σχετίζεται με τη γνωστική ικανότητα και τον έλεγχο, καθώς η επιλογή να αποκαλύψει ή να διαφυλάξει κάποιος ένα μυστικό απαιτεί γνώση, αυτοέλεγχο και κοινωνική ικανότητα (Finkenauer et al., 2002. Last & Aharoni-Etzioni, 1995).

Παράλληλα, η εκμυστήρευση μυστικών συμβάλλει στη δημιουργία στενών σχέσεων (Tannen, 1990). Η αποκάλυψη μυστικών αποτελεί σημαντικό δείκτη της εξέλιξης και της ποιότητας μιας σχέσης, ενώ μέσω της αποκάλυψης ενισχύεται η εγγύτητά της (Imber-Black, 1998. Last & Aharoni-Etzioni, 1995. Smetana, Metzger, Gettman, & Campione-Barr, 2006). Από την άλλη πλευρά, η ικανότητα του αποδέκτη του μυστικού να μην το «μαρτυρήσει» είναι βασικό κριτήριο για την εμπιστοσύνη στη σχέση του ατόμου που εκμυστηρεύεται το μυστικό με τον αποδέκτη (Rotenberg, Michalik, Eisenberg, & Betts, 2008).

Μικρά παιδιά και μυστικά

Ένα ερώτημα που τίθεται είναι από ποια ηλικία τα παιδιά συμπεριφέρονται ως προς τα μυστικά με τον τρόπο της ελεγχόμενης, επιλεκτικής αυτοαποκάλυψης, ώστε να μπορούν να επωφεληθούν από τα πλεονεκτήματα που αυτή η συνθήκη προσφέρει.

Σήμερα οι περισσότεροι ερευνητές θεωρούν ότι τα παιδιά μπορούν να κρατήσουν μυστικά από την ηλικία των 5 ετών (Pipe & Wilson, 1994. Rotenberg, 1995a. Watson & Valtin, 1997. Wilson, Powell, Raju, & Romeo, 2004). Ωστόσο, ορισμένες έρευνες δείχνουν ότι ακόμα και μικρότερα παιδιά έχουν την ικανότητα να κρατούν κάτι μυστικό (Meares & Orlay, 1988). Η Peskin στις μελέτες της (Peskin, 1992. Peskin & Ardino, 2003) έδειξε ότι τα περισσότερα παιδιά στην ηλικία των 4 ετών (58% στην πρώτη έρευνα και 67% στη δεύτερη) και σχεδόν όλα τα παιδιά στην ηλικία των 5 ετών (88% και 89% αντίστοιχα) κράτησαν

μυστική μια πληροφορία που παρουσιάστηκε ως «μυστικό» από τους ερευνητές.

Πρέπει να σημειωθεί, ωστόσο, ότι είναι ελάχιστες οι έρευνες που μελετούν πώς συμπεριφέρονται τα μικρά παιδιά ως προς τις πληροφορίες που τα ίδια θεωρούν μυστικά. Στην πλειονότητα των ερευνών καταγράφεται η συμπεριφορά των μικρών παιδιών απέναντι σε πληροφορίες που χαρακτηρίζονται «μυστικά» από τους ερευνητές (π.χ. Bottoms, Goodman, Schwartz-Kenney, & Thomas, 2002. Pipe & Wilson, 1994. Peskin, 1992. Peskin & Ardino, 2003. Wilson, Powell, Raju, & Romeo, 2004). Για παράδειγμα, στην έρευνα της Peskin (Peskin & Ardino, 2003) ζητήθηκε από τα παιδιά να κρατήσουν μυστικό ότι στο ψυγείο υπήρχε μία τούρτα γενεθλίων, ενώ σε άλλη έρευνα (Wilson et al., 2004) ζητήθηκε από τα παιδιά να κρατήσουν μυστικό ότι ο ερευνητής είχε κλέψει ένα πολύχρωμο σπρέι από την Disneyland.

Με στόχο να καλυφθεί αυτή η έλλειψη, πρόσφατη έρευνά μας (Anagnostaki, Wright, & Sutton-Bourchier, 2010) διερεύνησε την ικανότητα των μικρών παιδιών να διακρίνουν πληροφορίες που θεωρούν μυστικά, από άλλες που δεν έχουν προσωπικό χαρακτήρα και δεν είναι μυστικά. Ζητήθηκε από τα μικρά παιδιά να διαχωρίσουν τις πληροφορίες που ήταν μυστικά, από αυτές που δεν ήταν, από μία λίστα πληροφοριών που ορισμένες είχαν προσωπικό χαρακτήρα και άλλες όχι. Βρέθηκε ότι τα μικρά παιδιά έχουν την ικανότητα να διακρίνουν τις μυστικές από τις μη μυστικές πληροφορίες και μάλιστα ακολουθούν τους ίδιους βασικούς κανόνες ως προς τη διάκριση των μυστικών από τα μη μυστικά με άτομα μεγαλύτερης ηλικίας. Αυτό το στοιχείο πιθανώς υποδηλώνει την ύπαρξη ενός κοινού κριτηρίου διάκρισης ανάμεσα σε προσωπικές και μη προσωπικές πληροφορίες σε όλες τις ηλικίες.

Βασιζόμενη σε αυτά αποτελέσματα και χρησιμοποιώντας την κατάταξη των παιδιών σχετικά με το τι είναι και το τι δεν είναι μυστικό, η παρούσα έρευνα προχωρά στη διερεύνηση της συμπεριφοράς των μικρών παιδιών ως προς τις πληροφορίες που τα ίδια διακρίνουν ως μυστικά σε αντιδιαστολή με τις πληροφορίες που δεν θεωρούν μυστικές. Διερευνάται αν διαφοροποιείται ο

τρόπος που χειρίζονται τις μυστικές από τις μη μυστικές πληροφορίες, με άλλα λόγια αν τα μικρά παιδιά εφαρμόζουν το μοντέλο της «επιλεκτικής αυτοαποκάλυψης» όπως τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας.

Λεκτικές νύξεις και η επιρροή που ασκούν στα μικρά παιδιά

Ωστόσο, η προηγούμενη έρευνά μας (Anagnostaki et al., 2010) έδειξε ότι υπήρχε μία σημαντική διαφορά των μικρών παιδιών από τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας όσον αφορά στη διάκριση μυστικών/μη μυστικών. Βρέθηκε ότι οι λεκτικές νύξεις που δίνονταν από τους ερευνητές σχετικά με τη «μυστικότητα» μιας πληροφορίας επηρέασαν σημαντικά τα παιδιά όταν κλήθηκαν να διακρίνουν ανάμεσα σε μυστικές και μη μυστικές πληροφορίες. Στις περιπτώσεις όπου υπήρχε λεκτική νύξη ότι μια πληροφορία είναι «μυστικό» τα περισσότερα παιδιά χαρακτηρίζαν τη συγκεκριμένη πληροφορία «μυστικό».

Πολλές έρευνες, κυρίως στο πεδίο της δικαστικής ψυχολογίας, μελετούν τη δεκτικότητα και τη συμμόρφωση των μικρών παιδιών σε σχέση με λεκτικές νύξεις που τους δίνονται ιδιαίτερα όσον αφορά στην αποκάλυψη ή αντίθετα στην απόκρυψη στοιχείων και πληροφοριών (πχ. Bottoms et al., 2002. Pipe & Wilson, 1994. Wilson et al., 2004). Τα αποτελέσματα συνολικά δείχνουν ότι τα μικρά παιδιά επηρεάζονται από νύξεις που τους δίνονται κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων και στην πλειονότητά τους συμμορφώνονται προς τις νύξεις που δίνονται από τους ερευνητές (για σχετική ανασκόπηση, βλ. Melnyk, Crossman, & Scullin, 2007). Με βάση αυτά τα στοιχεία μπορεί να υποθεθεί ότι στις έρευνες που περιγράφηκαν προηγουμένως, όπου μελετήθηκε η συμπεριφορά των παιδιών σε σχέση με πληροφορίες που παρουσιάστηκαν ως «μυστικά» από τους ερευνητές, τα παιδιά ενδέχεται να επηρεάστηκαν από τη λεκτική υπόδειξη, και συνεπώς η συμπεριφορά τους ως προς αυτά τα «μυστικά» να διαφέρει από τη συμπεριφορά που θα είχαν σε σχέση με πληροφορίες που τα ίδια κρίνουν ότι είναι μυστικά. Προκειμένου να διερευνήσουμε αυτή

την πιθανότητα, τα παιδιά που αποτελούν το δείγμα στην παρούσα έρευνα χωρίστηκαν σε δύο πειραματικές ομάδες. Στην πρώτη έγινε η λεκτική νύξη ότι κάποιες από τις πληροφορίες μπορεί να είναι «μυστικά», ενώ στην άλλη ομάδα δεν έγινε καμία σχετική νύξη.

Μυστικά και φίλοι: οι κατάλληλοι αποδέκτες

Αποτελεί κοινό εύρημα των μελετών ότι το να θά είναι επωφελής ή όχι η αποκάλυψη ενός μυστικού εξαρτάται από την ύπαρξη κατάλληλου αποδέκτη, δηλαδή κάποιου προσώπου έμπιστου και μη επικριτικού (Caughlin, Affifi, Carpenter-Theune, & Miller, 2005. Kelly & Carter, 2001. Kelly, 1999). Οι ερευνητές προσπάθησαν να διερευνήσουν ποια πρόσωπα θεωρούνται κατάλληλοι αποδέκτες από κάθε ηλικιακή ομάδα. Στην περίπτωση των ενηλίκων (Kelly et al, 2001. Vrij et al., 2002. Petronio & Bantz, 1991) αλλά και των εφήβων (Frijns & Finkenauer, 2009), οι φίλοι καταγράφονται ως οι πλέον συχνοί και κατάλληλοι αποδέκτες μυστικών. Μάλιστα, το να έχει ο έφηβος έναν φίλο στον οποίο εκμυστηρεύεται τα μυστικά του θεωρείται αναπτυξιακό επίτευγμα και ένδειξη κοινωνικής ικανότητας (Buhremester, 1990. Hartup, 1996). Τα παιδιά στη μέση παιδική ηλικία επίσης δηλώνουν ότι προτιμούν να μοιράζονται τα μυστικά τους με τους φίλους τους (Rotenberg, 1986).

Καθώς η συμπεριφορά των μικρών παιδιών σε σχέση με τα μυστικά και την αποκάλυψή τους έχει μελετηθεί ελάχιστα, δεν γνωρίζουμε ποια πρόσωπα τα μικρά παιδιά θεωρούν κατάλληλους αποδέκτες των μυστικών τους. Η Dunn (2004, σελ. 41), βασισμένη στην έρευνά της για τις συνομιλίες των μικρών παιδιών σχετικά με τις ψυχικές καταστάσεις που βιώνουν (Brown, Donelan-McCall, & Dunn, 1996), καταγράφει την άποψη ότι τα παιδιά μετά τα 4 έτη εκμυστηρεύονται τα μυστικά τους κυρίως στους φίλους και στις μη-

τέρες τους. Ωστόσο, απ'όσο είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε, δεν έχει πραγματοποιηθεί σχετική έρευνα.

Στην παρούσα έρευνα ερευνάται η επιλεκτική αποκάλυψη των μυστικών των μικρών παιδιών προς τους φίλους τους και συγκρίνεται με τη συμπεριφορά των παιδιών προς άλλα παιδιά που δεν είναι φίλοι τους. Δεν μελετάται η αποκάλυψη των μυστικών προς τη μητέρα ή άλλα πρόσωπα του οικογενειακού περιβάλλοντος για δύο λόγους. Πρώτον, γιατί γίνεται προσπάθεια να συνδεθούν τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας με τα αποτελέσματα ερευνών σε μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες, όπου οι φίλοι είναι οι συχνότεροι αποδέκτες μυστικών. Δεύτερον, γιατί μας ενδιέφερε η αποκάλυψη των μυστικών μέσα σε σχέσεις ισότητας, όπως είναι οι σχέσεις φιλίας των παιδιών με συνομηλίκους τους (Hartup, 1992), όπου η αποκάλυψη γίνεται κυρίως για λόγους συναισθηματικής εγγύτητας, ενώ στην περίπτωση της αποκάλυψης μυστικών προς τους γονείς η εκμυστήρευση μπορεί να σχετίζεται και με πρακτικές ανάγκες³ (Watson & Valtin, 1997).

Ερευνητικές υποθέσεις

Στην παρούσα έρευνα διερευνήθηκε η εξής βασική υπόθεση:

Υ1) Τα μικρά παιδιά (ηλικίας 4-6 ετών) χειρίζονται με διαφορετικό τρόπο τα μυστικά από τα μη μυστικά.

Περιμένουμε ότι τα μικρά παιδιά όσον αφορά στα μυστικά είτε θα τα αποκρύπτουν (δεν θα τα λένε σε κανένα) είτε, εάν τα αποκαλύψουν, θα αποκαλύπτουν μεγαλύτερο αριθμό μυστικών στους φίλους τους απ' ό,τι σε μη φίλους, εφαρμόζοντας το μοντέλο της «επιλεκτικής αυτοαποκάλυψης». Όσον αφορά στα μη μυστικά δεν θα τα αποκρύπτουν και θα αποκαλύπτουν ίσο αριθμό μη μυστικών πληροφοριών σε φίλους και μη φίλους.

Η ανασκόπηση όμως της σύγχρονης βιβλιο-

3. Στην έρευνα των Watson και Valtin (1997) για την κατανόηση των μυστικών από παιδιά μέσης παιδικής ηλικίας, τα παιδιά ανέφεραν ότι θα έλεγαν στη μητέρα τους ότι «κατουρήθηκαν» γιατί θα τους βοηθούσε να καθαριστούν.

γραφίας και τα αποτελέσματα της προηγούμενης έρευνάς μας (Anagnostaki et al., 2010), σε σχέση με την έντονη επιρροή των παιδιών από λεκτικές νύξεις, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι στις προηγούμενες έρευνες σχετικά με τα μυστικά των μικρών παιδιών δίνονταν νύξεις (αν όχι οδηγίες) στα παιδιά για τη «μυστικότητα» ορισμένων πληροφοριών, μας οδήγησαν στη διερεύνηση της παρακάτω υπόθεσης:

Y2) Τα μικρά παιδιά επηρεάζονται από λεκτικές νύξεις όσον αφορά στο χειρισμό των μυστικών και των μη μυστικών.

Περιμένουμε ότι εάν στα μικρά παιδιά δεν δοθεί καμία λεκτική νύξη για τη «μυστικότητα» ή μη πληροφοριών, τότε τα μικρά παιδιά θα διαφοροποιούν τα μυστικά από τα μη μυστικά και θα τα χειρίζονται ανάλογα. Εάν δοθούν λεκτικές νύξεις για τη «μυστικότητα» πληροφοριών, τότε θα τις θεωρούν αδιακρίτως μυστικά και θα τις χειρίζονται ως μυστικά.

2. Μέθοδος

Δείγμα

Στην έρευνα συμμετείχαν 209 παιδιά (104 αγόρια και 105 κορίτσια) χωρισμένα σε δύο ηλικιακές ομάδες: α) 99 παιδιά ηλικίας 4,5-5,5 ετών (50 αγόρια και 49 κορίτσια, Μ.Ο. ηλικίας = 62 μήνες, Τ.Α. = 3,17 μήνες, εύρος 56-67 μήνες) και β) 110 παιδιά ηλικίας 5,5-6,5 ετών (54 αγόρια και 56 κορίτσια, Μ.Ο. ηλικίας = 74 μήνες, Τ.Α. = 3,96 μήνες, εύρος 68-80 μήνες). Με τυχαίο τρόπο ορίστηκε η συμμετοχή κάθε συμμετέχοντα σε μία από τις δύο πειραματικές ομάδες. Οι δύο πειραματικές ομάδες που διαμορφώθηκαν ήταν: α) η «ομάδα χωρίς νύξη» που αποτελείτο από 108 παιδιά (49 παιδιά από τη μικρότερη ηλικιακή ομάδα, εκ των οποίων 24 αγόρια και 25 κορίτσια, και 59 παιδιά από τη μεγαλύτερη ηλικιακή ομάδα, εκ των οποίων 30 αγόρια και 29 κορίτσια) και β) η «ομάδα λεκτικής νύξης» που αποτελείτο από 101 παιδιά (50 παιδιά από τη μικρότερη ηλικιακή ομάδα, εκ των οποίων 26 αγόρια και 24 κορίτσια, και 51 παιδιά από τη μεγαλύτερη ηλικιακή ομάδα, εκ των οποίων 24 αγόρια και 27 κορίτσια).

Τα παιδιά φοιτούσαν σε νηπιαγωγείο ή δημοτικό σχολείο σε σχολικό συγκρότημα της ευρύτερης περιοχής του Λονδίνου στο Ηνωμένο Βασίλειο. Σύμφωνα με την έκθεση της Εκπαιδευτικής Επιθεώρησης για το συγκεκριμένο σχολικό συγκρότημα, η πλεινότητα των παιδιών που φοιτούν εκεί προέρχεται από οικογένειες μεσαίας ή υψηλής κοινωνικής τάξης. Τα περισσότερα παιδιά που συμμετείχαν στην έρευνα ήταν ευρωπαϊκής καταγωγής (188 παιδιά, 90% του δείγματος), ενώ 21 παιδιά (10% του δείγματος) ήταν ασιατικής καταγωγής. Οι γονείς των παιδιών είχαν δώσει έγγραφη συγκατάθεση για τη συμμετοχή του παιδιού τους στην έρευνα.

Υλικά

Κατά τη διεξαγωγή των συνεντεύξεων χρησιμοποιήθηκαν συνολικά έξι μικρές κούκλες που απεικόνιζαν παιδιά, τρεις κούκλες αγόρια και τρεις κούκλες κορίτσια. Σε κάθε παιδί παρουσιάζονταν τρεις κούκλες. Μία κούκλα αγόρι ή μία κούκλα κορίτσι (ανάλογα με το φύλο του εξεταζόμενου) ήταν ο/η πρωταγωνιστής/τρια, που ονομάστηκε «Ζινκ», ενώ μία άλλη κούκλα παρουσιάζονταν ως φίλος/ή του Ζινκ και μία κούκλα ως μη φίλος/ή του Ζινκ. Οι κούκλες φίλοι και μη φίλοι ήταν εξισωμένοι ως προς το φύλο.

Εργαλεία

Η συστοιχία προτάσεων που χρησιμοποιήθηκε αποτελείτο από 22 παραδείγματα μυστικών και μη μυστικών μικρών παιδιών (Αναγνωστάκη, 2008. Anagnostaki et al., 2010). Από τις 22 προτάσεις της συστοιχίας οι 7 αντιπροσωπεύουν μυστικά και οι 15 μη μυστικά. Τα παραδείγματα μυστικών και μη μυστικών παρουσιάζονται στο Παράρτημα.

Διαδικασία

Οι συμμετέχοντες εξετάστηκαν ατομικά σε ένα ήσυχο χώρο του σχολείου τους. Όπως προαναφέρθηκε, οι συμμετέχοντες είχαν χωριστεί σε δύο πειραματικές ομάδες. Στους συμμετέχοντες της πρώτης ομάδας, της «ομάδας χωρίς νύξη»,

δεν δόθηκε καμία νύξη σχετικά με τη μυστικότητα των πληροφοριών, ενώ σχετική νύξη έγινε στους συμμετέχοντες της δεύτερης ομάδας, της «ομάδας λεκτικής νύξης». Αυτή η νύξη παρουσιάστηκε στην εισαγωγή της δοκιμασίας μετά από μία σύντομη συζήτηση για τη σημασία της έννοιας «μυστικό». Αναλυτικά η διαδικασία και φρασεολογία που χρησιμοποιήθηκε στις δύο ομάδες ήταν η εξής:

A) «Ομάδα χωρίς νύξη»: «Αυτός/ή είναι ο/η Ζικκ (η κούκλα ήταν του ίδιου φύλου με το/τη συμμετέχοντα/ουσα). Είναι χρονών, σαν κι εσένα. Ο/Η Ζικκ έχει ένα/μία φίλο/η στην τάξη του. Στην τάξη του είναι και ένα άλλο παιδί, που δεν είναι φίλος/η του Ζικκ, αλλά είναι συμπαθητικός/ή. Τώρα θα σου πω μερικά πράγματα για το/τη Ζικκ και θέλω να μου πεις ποια από αυτά τα πράγματα θα πει στο/στη φίλο/η του, ποια πράγματα θα πει στο άλλο παιδί, ποια θα πει και στους δύο και ποια δεν θα πει σε κανένα». Στη συνέχεια παρουσιάζονταν στο/στη συμμετέχοντα/ουσα ένα-ένα σε τυχαία σειρά τα παραδείγματα από τη συστοιχία προτάσεων των μυστικών και μη μυστικών. Μετά από κάθε παράδειγμα ο/η συμμετέχων/ουσα ερωτάτο: «Θα το πει αυτό ο/η Ζικκ στο/η φίλο/η του; Θα το πει στο άλλο παιδί;»

B) «Ομάδα λεκτικής νύξης»: Μετά την παρουσίαση του/της Ζικκ, του/της φίλου/ης και του/της μη φίλου/ης στο/στη συμμετέχοντα/ουσα, η ερευνήτρια έκανε μια παύση και στη συνέχεια ρωτούσε: «Ξέρεις τι σημαίνει μυστικό;» Για να εξασφαλισθεί η συγκρισιμότητα ανάμεσα στους συμμετέχοντες/ουσες, ακόμα και εάν έδιναν ένα σωστό ορισμό, η ερευνήτρια τους έλεγε τον κάτωθι ορισμό: «Μυστικό είναι κάτι που δεν θέλεις να το μάθουν πολλοί άνθρωποι». ⁴ Η ερευνήτρια συνέχιζε: «Τώρα θα σου πω μερικά πράγματα για το/τη Ζικκ και ίσως κάποια από αυτά να είναι τα μυστικά του/της». Στη συνέχεια η χορήγηση του ερωτηματολογίου γινόταν όπως και στην «ομάδα χωρίς νύξη».

3. Αποτελέσματα

Υ1) Τα μικρά παιδιά χειρίζονται με διαφορετικό τρόπο τα μυστικά από τα μη μυστικά.

Για τη διερεύνηση της πρώτης ερευνητικής υπόθεσης χρησιμοποιήθηκε ο συνολικός δείκτης των μέσων όρων αποκάλυψης των μυστικών και των μη μυστικών. Μελετήθηκαν και οι δύο πειραματικές ομάδες. Ο συνολικός δείκτης ορίστηκε με βάση τον μέσο όρο των απαντήσεων των παιδιών για την αποκάλυψη μυστικών και μη μυστικών. Στην κωδικοποίηση η τιμή 1 αντιστοιχεί στην απάντηση «Θα το αποκάλυψει στο φίλο του ή σε κανένα» και η τιμή 2 στην απάντηση «Θα το πει στο μη φίλο ή θα το πει και στο φίλο και στο μη φίλο». Όπως έδειξε το κριτήριο t για εξαρτημένα δείγματα, ο μέσος όρος αποκάλυψης μυστικών ήταν μικρότερος ($M = 1,30$, $SD = 0,30$) συγκριτικά με το μέσο όρο αποκάλυψης μη μυστικών ($M = 1,40$, $SD = 0,33$): $t(195) = -5,81$, $p < 0,001$ (βλ. Πίνακα 1), επιβεβαιώνοντας την υπόθεση.

Το ίδιο αποτέλεσμα προκύπτει και εάν εξεταστεί κάθε μία ομάδα (με και χωρίς νύξη) χωριστά. Σε ό,τι αφορά στην ομάδα όπου δόθηκε νύξη, το κριτήριο t για εξαρτημένα δείγματα έδειξε ότι ο μέσος όρος αποκάλυψης μυστικών ήταν μικρότερος ($M = 1,25$, $SD = 0,26$) συγκριτικά με το μέσο όρο αποκάλυψης μη μυστικών ($M = 1,36$, $SD = 0,32$): $t(94) = -4,04$, $p < 0,001$ (βλ. Πίνακα 1). Παρομοίως και στην ομάδα χωρίς νύξη το κριτήριο t για εξαρτημένα δείγματα έδειξε ότι ο μέσος όρος αποκάλυψης μυστικών ήταν μικρότερος ($M = 1,35$, $SD = 0,32$) συγκριτικά με το μέσο όρο αποκάλυψης μη μυστικών ($M = 1,45$, $SD = 0,33$): $t(99) = -4,06$, $p < 0,001$ (βλ. Πίνακα 1).

Στη συνέχεια, με στόχο την πληρέστερη διερεύνηση της πρώτης υπόθεσης, έγινε ανάλυση διακύμανσης με επαναληπτικές μετρήσεις. Οι κατανομές κανονικοποιήθηκαν με την επανακωδικοποίηση της απάντησης «Δεν θα το πω σε κανένα» ως 0, καθώς η απάντηση αυτή ενδεχομέ-

4. Ο ορισμός αυτός βασίζεται σε ορισμούς που έχουν χρησιμοποιηθεί σε έρευνες για τα μυστικά στην παιδική ηλικία (Rotenberg, 1986. Watson & Valtin, 1997).

Πίνακας 1
Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις αποκάλυψης μυστικών και μη μυστικών,
για το σύνολο των υποκειμένων και καθεμία από τις πειραματικές ομάδες

	Μυστικά		Μη μυστικά		df	t
	ΜΟ	ΤΑ	ΜΟ	ΤΑ		
Σύνολο: Αποκάλυψη	1,30	0,30	1,40	0,33	195	-5,74***
Με λεκτική νύξη						
Αποκάλυψη	1,25	0,26	1,36	0,32	94	-4,04***
Χωρίς λεκτική νύξη						
Αποκάλυψη	1,35	0,32	1,45	0,33	99	-4,06***

Σημείωση: *** $p < 0,001$

νως υποδηλώνει ακόμη μεγαλύτερη επιλεκτικότητα στην αποκάλυψη, και υπολογίστηκαν εκ νέου οι μέσοι όροι. Κατά συνέπεια, η ανάλυση διακύμανσης αφορούσε την εντός των υποκειμένων σύγκριση και επικεντρώθηκε στις διαφορές αποκάλυψης μυστικών και μη μυστικών για το σύνολο του δείγματος. Για τα αποτελέσματα, λήφθηκε υπόψη η διόρθωση Huynh-Feldt ($F 1,194 = 65,33, p = 0,00$). Και πάλι βρέθηκε στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση της αποκάλυψης των μυστικών ($MO = 1,17$) από τα μη μυστικά ($MO = 1,54$). Για να ελέγξουμε την επίδραση της ηλικίας, χωρίσαμε τα παιδιά σε δύο ηλικιακές ομάδες: 4,5-5,5 και 5,6-6,5 ετών. Η ηλικία των παιδιών δεν είχε στατιστικά σημαντική επίδραση στην αποκάλυψη είτε των μυστικών ($F 1,201 = 0,03, p = 0,86$) είτε των μη μυστικών ($F 1,199 = 0,09, p = 0,76$).

Y2) Τα μικρά παιδιά επηρεάζονται από λεκτικές νύξεις όσον αφορά στο χειρισμό των μυστικών και των μη μυστικών.

Για τη διερεύνηση της δεύτερης υπόθεσης σχετικά με τις διαφορές ανάμεσα στις δύο πειραματικές ομάδες (με και χωρίς νύξη) χρησιμοποιήθηκε η κωδικοποίηση όπου η τιμή 1 αντιστοιχεί στην απάντηση «Θα το αποκαλύψει στο φίλο του ή σε κανένα» και η τιμή 2 στην απάντηση «Θα το πει στο μη φίλο ή θα το πει και στο φί-

λο και στο μη φίλο». Τα αποτελέσματα αναφορικά με τη σύγκριση ανάμεσα στις δύο ομάδες διαμορφώνονται ως εξής:

Αποκάλυψη των μη μυστικών: Όπως έδειξε το κριτήριο t για ανεξάρτητα δείγματα, η «ομάδα χωρίς νύξη» ($MO = 1,46, SD = 0,33$) αποκαλύπτει σημαντικά περισσότερο τα **μη μυστικά** [$t(200) = -2,25$, δίπλευρη $p = 0,02$] σε μη φίλους ή και σε φίλους και σε μη φίλους, απ' ό,τι η «ομάδα λεκτικής νύξης» ($MO = 1,36, SD = 0,32$).

Αποκάλυψη μυστικών: Το ίδιο ισχύει και για τα **μυστικά**, όπου η «ομάδα χωρίς νύξη» ($MO = 1,36, SD = 0,32$) και πάλι τα αποκαλύπτει σε μη φίλους ή και σε φίλους και σε μη φίλους σημαντικά περισσότερο από την «ομάδα λεκτικής νύξης» ($MO = 1,26, SD = 0,26$). Επειδή οι διακυμάνσεις των δύο ομάδων ήταν σημαντικά άνισες ($F = 7,71, p < 0,01$), χρησιμοποιήθηκε έλεγχος t για άνισες διακυμάνσεις [$t(193,71) = -2,55$, δίπλευρη $p = 0,01$].

Συνολικός μέσος όρος: Όσον αφορά στο συνολικό μέσο όρο μυστικών και μη μυστικών και πάλι η «ομάδα χωρίς νύξη» ($MO = 1,42, SD = 0,31$) αποκαλύπτει σημαντικά περισσότερο [$t(194) = -2,20$, δίπλευρη $p = 0,03$] όλες τις πληροφορίες από την «ομάδα λεκτικής νύξης» ($MO = 1,32, SD = 0,28$) σε μη φίλους ή και σε φίλους και σε μη φίλους.

Η λεπτομερής ανασκόπηση της διαχείρισης κάθε δήλωσης ξεχωριστά από τις δύο πειραματικές ομάδες αποκαλύπτει ότι για κάθε δήλωση η ύπαρξη νύξης τείνει να λειτουργεί αποτρεπτικά

από την αποκάλυψή της σε μη φίλους ή και σε φίλους και σε μη φίλους, ενώ η διαφορά ήταν στατιστικά σημαντική για 8 από τις 22 δηλώσεις (βλ. Πίνακα 2).

Πίνακας 2
Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις αποκάλυψης μυστικών και μη μυστικών με και χωρίς λεκτική νύξη

		Νύξη		Μη νύξη		<i>t</i>	<i>df</i>
		ΜΟ	ΤΑ	ΜΟ	ΤΑ		
Με λεκτική νύξη							
Αποκάλυψη		1,25	0,26	1,36	0,32	-4,04***	94
Χωρίς λεκτική νύξη							
Αποκάλυψη		1,35	0,32	1,45	0,33	-4,06***	99
Μυστικά	1. Πάρτυ έκπληξη	1,32	0,47	1,46	0,50	-2,18*	206,99
	2. Δώρο έκπληξη	1,31	0,46	1,46	0,50	-2,26*	205,93
	3. Πήρε κάτι που δεν ήταν δικό του/της	1,24	0,43	1,34	0,48	-1,68	206,65
	4. Δεν λέει πάντα την αλήθεια	1,22	0,42	1,30	0,46	-1,34	203,61
	5. Κάνει επικίνδυνα πράγματα	1,23	0,42	1,37	0,48	-2,27*	205,90
	6. Αρέσει κάποιος/α	1,26	0,44	1,31	0,46	-0,81	206
	7. Κατουρήθηκε μια φορά	1,21	0,41	1,31	0,46	-1,66	204,97
Μη Μυστικά	8. Σπίτι κοντά σε σχολείο	1,28	0,45	1,48	0,50	-3,05**	205,82
	9. Αυλή στο σχολείο	1,50	0,50	1,51	0,50	-0,27	206
	10. Δωμάτιο με παράθυρο	1,41	0,49	1,44	0,50	-0,56	207
	11. Δέντρο στο σχολείο	1,40	0,49	1,43	0,50	-0,44	206,34
	12. Πίνει γάλα κάθε πρωί.	1,29	0,46	1,44	0,50	-2,19*	205,98
	13. Ξάδερφος με κοντά μαλλιά	1,34	0,48	1,37	0,48	-0,46	206
	14. Περισσότεροι άνθρωποι πιο ψηλοί	1,29	0,46	1,42	0,50	-1,92	205,99
	15. Διάβασε ένα βιβλίο	1,40	0,49	1,50	0,50	-1,45	205,32
	16. Αρέσει η τηλεόραση	1,44	0,50	1,51	0,50	-1,06	207
	17. Δεν αρέσει το κίτρινο	1,24	0,43	1,44	0,50	-3,22***	205,46
	18. Δεν αρέσει το μπρόκολο	1,29	0,46	1,36	0,48	-1,19	205,99
	19. Αρέσουν οι γάτες.	1,42	0,50	1,55	0,50	-1,89	207
	20. Τρέχει πιο γρήγορα	1,28	0,45	1,54	0,50	-3,95***	206,67
	21. Λένε ότι είναι πολύ καλός/ή.	1,34	0,48	1,50	0,50	-2,42**	206,97
	22. Ζωγραφίζει πολύ καλά.	1,38	0,49	1,46	0,50	-1,27	206,69

Σημείωση: * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$

Για να εξετασθεί περαιτέρω ο ρόλος της λεκτικής νύξης στην αποκάλυψη πληροφοριών σχεδιάστηκε ένα μοντέλο ιεραρχικής ανάλυσης παλινδρόμησης. Στο πρώτο βήμα τοποθετήθηκε το φύλο (1 = αγόρι, 2 = κορίτσι), στο δεύτερο η ηλικία (3 = 4,5-5,5 ετών, 4 = 5,6-6,5 ετών) και στο τρίτο η ύπαρξη ή μη λεκτικής νύξης (1 = λεκτική νύξη, 2 = χωρίς λεκτική νύξη). Εξαρτημένες μεταβλητές ήταν οι μέσοι όροι αποκάλυψης μυστικών και μη μυστικών, καθώς και ο συνολικός μέσος όρος, οι οποίοι κατασκευάστηκαν όπως αναφέρθηκε στην υπόθεση 1.

Από το τελικό μοντέλο προκύπτει ότι αναφορικά με τα μυστικά το φύλο ($B = -0,01$) και η ηλικία ($B = 0,00$) δεν αποτελούν στατιστικά σημαντικές μεταβλητές πρόβλεψης, αντίθετα με την ύπαρξη νύξης ($B = 0,11$, $p = 0,01$), η οποία αποτελεί θετικό παράγοντα πρόβλεψης (χωρίς νύξη γίνονται περισσότερες αποκαλύψεις σε μη

φίλους ή και σε φίλους και σε μη φίλους).

Τα αποτελέσματα δεν διαφοροποιούνται για τα μη μυστικά, όπου το φύλο ($B = 0,05$) και η ηλικία ($B = 0,01$) δεν αποτελούν στατιστικά σημαντικές μεταβλητές πρόβλεψης, αντίθετα με την ύπαρξη νύξης ($B = 0,10$, $p < 0,05$) η οποία αποτελεί θετικό παράγοντα πρόβλεψης (χωρίς νύξη γίνονται περισσότερες αποκαλύψεις σε μη φίλους ή και σε φίλους και σε μη φίλους).

Τέλος, παρόμοια εικόνα παρουσιάζει και ο συνολικός μέσος όρος. Το φύλο ($B = 0,04$) και η ηλικία ($B = 0,01$) δεν αποτελούν στατιστικά σημαντικές μεταβλητές πρόβλεψης, αντίθετα με την ύπαρξη νύξης ($B = 0,09$, $p < 0,05$), η οποία αποτελεί θετικό παράγοντα πρόβλεψης (εάν δεν δοθεί νύξη γίνονται περισσότερες αποκαλύψεις σε μη φίλους ή και σε φίλους και σε μη φίλους). Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται συνοπτικά στον Πίνακα 3.

Πίνακας 3

Ιεραρχικές αναλύσεις πολλαπλής παλινδρόμησης για την πρόβλεψη της αποκάλυψης μυστικών, μη μυστικών και συνόλου των πληροφοριών από το φύλο, την ηλικία και την ύπαρξη ή μη λεκτικής νύξης

Μεταβλητές πρόβλεψης (βήμα 3)	Μυστικά	Μη μυστικά	Σύνολο πληροφοριών
	<i>B</i>	<i>B</i>	<i>B</i>
Φύλο	-0,01	0,05	0,04
Ηλικία	0,00	0,01	0,01
Λεκτική νύξη	0,11**	0,10	0,09*
Συνολικό R^2	0,017**	0,016*	0,013*

Σημείωση: * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$

4. Συζήτηση

Η παρούσα έρευνα διερεύνησε τον τρόπο που τα μικρά παιδιά χειρίζονται τα μυστικά. Τα αποτελέσματα υποστηρίζουν τη βασική υπόθεση ότι τα μικρά παιδιά χειρίζονται με διαφορετικό τρόπο τα μυστικά από τα μη μυστικά. Όμως, η συμπεριφορά τους επηρεάζεται από την ύπαρξη

νύξεων ως προς τη «μυστικότητα» μιας πληροφορίας.

Χειρισμός μυστικών και μη μυστικών

Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι τα παιδιά ήδη από την ηλικία των 4,5 ετών επιλέγουν είτε να αποκρύπτουν τα μυστικά τους, είτε να τα μοιρά-

ζονται μόνο με φίλους και όχι με μη φίλους, ακολουθώντας το μοντέλο της «επιλεκτικής αυτοαποκάλυψης». Αντίθετα, δεν αποκρύπτουν τις μη μυστικές πληροφορίες, αλλά τις μοιράζονται και με φίλους και με μη φίλους. Το γεγονός ότι τα μικρά παιδιά διακρίνουν και χειρίζονται με διαφορετικό τρόπο τα μυστικά από τα μη μυστικά τα κάνει κοινωνούς σε ένα φαινόμενο που έχει περιγραφεί ως οικουμενικό και καθολικό για άτομα μεγαλύτερης ηλικίας (Kelly, 2002. Vangelisti, 1994).

Η ικανότητα των παιδιών να κρατούν κάτι μυστικό, όπως καταγράφεται στα ευρήματα της παρούσας έρευνας, βρίσκεται σε αντίθεση με τη θέση του Piaget ότι τα παιδιά κάτω των 7 ετών είναι ανίκανα να κρατήσουν κάτι για τον εαυτό τους καθώς έχουν «λεκτική ακράτεια» (1926/1959, σελ. 38-39). Βρίσκεται όμως σε συμφωνία με τις σύγχρονες έρευνες που υποστηρίζουν ότι τα παιδιά από την ηλικία των 5 ετών μπορούν να κρατήσουν κάτι μυστικό (Pipe & Wilson, 1994. Rotenberg, 1995a. Watson & Valtin, 1997. Wilson, Powell, Raju, & Romeo, 2004). Ενδέχεται ασφαλώς τα 80 χρόνια που χωρίζουν τις μελέτες του Piaget από την παρούσα έρευνα να είναι αρκετά για να αιτιολογήσουν αυτή την εξελικτικού τύπου «υπεροχή» των σημερινών παιδιών.

Από την άλλη πλευρά, ωστόσο, οι έρευνες έχουν δείξει ότι η ικανότητα των παιδιών να κρατούν μυστικά συνδέεται με την απόδοσή τους σε πειράματα «θεωρίας του νου», και κυρίως σε πειράματα που ελέγχουν τις «ψευδείς πεποιθήσεις» (false belief tasks) (Peskin & Ardino, 2003), δηλαδή με την ικανότητα των παιδιών να αναγνωρίσουν ότι οι άλλοι έχουν ξεχωριστό νου και διαφορετική οπτική από τα ίδια. Σύμφωνα με τους ερευνητές η ικανότητα αυτή αναπτύσσεται αρκετά νωρίτερα από τα 7 έτη, γύρω στην ηλικία των 4 ετών (Astington & Jenkins, 1995. Flavell, 1999. Slomkowski & Dunn, 1996. Southgate, Senju, & Csibra, 2007. Wellman, Cross, & Watson, 2001).

Σημειώνεται ότι τα μικρά παιδιά, όπως και τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, επιλέγουν να κρατήσουν τις συγκεκριμένες, τις προσωπικές πληροφορίες μυστικές. Όσον αφορά στους έφηβους και τους ενήλικες έχει υποστηριχθεί ότι ο λόγος

που κρατούνται οι προσωπικές πληροφορίες μυστικές είναι για την αποφυγή έκθεσης και απόρριψης, αλλά και για λόγους που σχετίζονται με την προσωπική ανάπτυξη (Vrij et al., 2002), όπως είναι η διατήρηση της συναισθηματικής αυτονομίας (Finkenauer, Engels, & Meeus, 2002. Mashek & Sherman, 2004). Τα μικρά παιδιά, στα οποία δεν έχει ακόμα εμπεδωθεί η διαδικασία εξατομίκευσης/διαφοροποίησης (Mahler, Pine, & Bergman, 1975), έχουν επιπλέον κίνητρο να κρατούν μυστικές τις προσωπικές πληροφορίες. Μοιάζει η ικανότητα διαφοροποίησής τους από τον άλλο να είναι αρκετά εύθραυστη και ενδεχομένως υπάρχει ο φόβος ότι αν αποκαλύψουν σε άλλους ένα πολύτιμο προσωπικό απόκτημα, όπως είναι τα μυστικά τους, αυτή θα χαθεί (Watson & Valtin, 1997).

Εντούτοις, τα αποτελέσματα δείχνουν ότι τα μικρά παιδιά μοιράζονται τα μυστικά τους με συγκεκριμένους αποδέκτες, όπως και τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας (μεγαλύτερα παιδιά, έφηβοι, ενήλικες) όπου σπάνια καταγράφεται απόλυτη μυστικότητα (Vrij et al., 2002). Όπως τονίστηκε στην εισαγωγή, το αν θα είναι επωφελής ή όχι η αποκάλυψη των μυστικών έγκειται στην επιλογή του κατάλληλου αποδέκτη, ρόλο που έχουν οι φίλοι στις μεγαλύτερες ηλικίες. Εξ όσων γνωρίζουμε δεν υπάρχει άλλη έρευνα που να διερευνά με συστηματικό τρόπο την αποκάλυψη μυστικών και τους φίλους ως κατάλληλους αποδέκτες των μυστικών σε μικρές ηλικίες. Ο Rotenberg (1995a) στην έρευνά του για την «επιλεκτική αυτοαποκάλυψη» στην παιδική ηλικία δεν μελέτησε τα μυστικά των μικρών παιδιών, ενώ οι Watson και Valtin (1997) διερεύνησαν την αποκάλυψη μόνο ενός μυστικού και δεν έκαναν τη διάκριση ανάμεσα σε φίλους και μη φίλους.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας τα μικρά παιδιά επιλέγουν να μοιράζονται τα μυστικά με τους φίλους τους σημαντικά περισσότερο απ' ό,τι με παιδιά που δεν είναι φίλοι τους, εφαρμόζοντας το μοντέλο της «επιλεκτικής αυτοαποκάλυψης». Αντίθετα, μοιράζονται τις μη μυστικές πληροφορίες και με φίλους και με μη φίλους. Υποστηρίζεται ότι αυτό αποτελεί πιθανή ένδειξη της ικανότητας των μικρών παιδιών για συ-

ναισθηματική εγγύτητα και οικειότητα στις φίλιες τους, ικανότητα που σύγχρονοι ερευνητές θεωρούν ότι αρχίζει να αναπτύσσεται ήδη από την πρώτη παιδική ηλικία (Berndt, 2004. Dunn, 2004). Η εκμυστήρευση άλλωστε των μυστικών είναι σημαντική για την εδραίωση και εκβάθυνση μιας φιλίας, καθώς τα συναισθήματα εγγύτητας που αναπτύσσονται μετά την αποκάλυψη μυστικών είναι πιο έντονα από αυτά που δημιουργούνται μετά την αποκάλυψη οποιουδήποτε άλλου είδους πληροφοριών (Bellman, 1984. Frijns & Finkenauer, 2009).

Στην εισαγωγή αναφέρθηκαν οι λόγοι που στην παρούσα έρευνα μελετήθηκε η αποκάλυψη των μυστικών των μικρών παιδιών προς τους φίλους και τους μη φίλους, ενώ δεν μελετήθηκε η αποκάλυψη μυστικών προς τη μητέρα ή άλλα πρόσωπα του οικογενειακού περιβάλλοντος. Το ερώτημα που τίθεται είναι κατά πόσο αυτός ο περιορισμός στους αποδέκτες των αποκαλύψεων επηρέασε τις απαντήσεις των μικρών παιδιών. Βασική παραδοχή των μελετητών των μυστικών και της «αυτοαποκάλυψης» (self-disclosure) είναι ότι οι άνθρωποι αποκαλύπτουν προσωπικές πληροφορίες σε άτομα με τα οποία έχουν στενή συναισθηματική σχέση (π.χ. Bok, 1984. Rotenberg, 1986. Vrij et al., 2002. Yovetich & Drigotas, 1999). Καθώς τα μικρά παιδιά έχουν στενούς συναισθηματικούς δεσμούς με τα μέλη της οικογένειάς τους, ιδιαίτερα τους γονείς τους, μπορεί να υποθεθεί ότι εκμυστηρεύονται τα μυστικά τους και σε αυτούς. Αυτό που μας ενδιέφερε όμως στην παρούσα έρευνα είναι η αποκάλυψη των μυστικών και μη μυστικών σε συνομηλίκους, και όχι σε ενήλικες, ώστε τα παιδιά να επωφελούνται από τα κοινωνικά πλεονεκτήματα που προσφέρει αυτή η συνθήκη (Frijns & Finkenauer, 2009). Ενδεχομένως ορισμένα παιδιά που απάντησαν ότι ο/η Ζινκ δεν θα αποκάλυπτε τα μυστικά του/της «σε κανέναν από τους δύο» (ούτε στο φίλο, ούτε στο μη φίλο) να έλεγαν ότι θα μοιραζόταν τα μυστικά του/της με τη μητέρα του/της. Όμως αυτό δεν επηρεάζει τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, καθώς βρίσκεται έξω από τους στόχους της. Η σύγκριση ανάμεσα στις αποκάλυψεις που κάνουν τα μικρά παιδιά σε φίλους και

σε μέλη της οικογένειάς τους αποτελεί ένα ενδιαφέρον πεδίο διερεύνησης σε μελλοντική έρευνα.

Οι νύξεις και η επιρροή τους

Η ικανότητα των παιδιών να διακρίνουν και να χειρίζονται με διαφορετικό τρόπο τα μυστικά από τα μη μυστικά υπόκειται σε ένα σοβαρό περιορισμό: τα μικρά παιδιά φαίνεται να επηρεάζονται από την ύπαρξη λεκτικών νύξεων σχετικά με τη «μυστικότητα» των πληροφοριών. Για την ακρίβεια, τα αποτελέσματα δείχνουν ότι τα μικρά παιδιά επηρεάζονται όταν τους δοθεί μια λεκτική νύξη ακόμα και τόσο γενική όπως το «ίσως κάποια από αυτά να είναι μυστικά» που δόθηκε στα παιδιά στην «ομάδα λεκτικής νύξης». Η σύγκριση ανάμεσα στις δύο πειραματικές ομάδες («ομάδα χωρίς νύξη» και «ομάδα λεκτικής νύξης») έδειξε ότι στην περίπτωση που υπάρχει νύξη τα μικρά παιδιά χειρίζονται τις πληροφορίες, ακόμα και τις μη μυστικές, ως μυστικές και συνεπώς είτε τις αποκρύπτουν, είτε τις μοιράζονται μόνο με φίλους και πάντως όχι με μη φίλους.

Αυτά τα αποτελέσματα είναι σύμφωνα με τα ευρήματα της διεθνούς βιβλιογραφίας σχετικά με την επιρροή και τη συμμόρφωση των μικρών παιδιών σε διάφορα πλαίσια σε νύξεις που τους δίνονται (π.χ. Bottoms et al., 2002. Koriat, Goldsmith, Schneider, & Nakash-Dura, 2001. Pipe & Wilson, 1994). Μάλιστα, η επιρροή των παιδιών από νύξεις θεωρείται μία από τις σημαντικές παραμέτρους που καθορίζουν την απόδοση παιδιών σε συνεντεύξεις, μαζί με την μνημονική ικανότητα ανάκλησης πληροφοριών και την ικανότητα ελέγχου της ορθότητας μιας πληροφορίας (Koriat & Goldsmith, 1996). Σύμφωνα με τους ερευνητές όταν δίνεται μια νύξη σχετικά με το χειρισμό μιας κατάστασης τα μικρά παιδιά μοιάζει να παραβλέπουν τη δική τους κρίση και να υπακούουν στην «αυθεντία του ενήλικα» (Wilson et al., 2004), όπως μοιάζει να συνέβη και στην παρούσα έρευνα.

Εφόσον η επιρροή των μικρών παιδιών από λεκτικές νύξεις σε διάφορα πλαίσια αποτελεί ένα πειραματικά εδραιωμένο φαινόμενο, διαμορφώ-

σαμε την υπόθεση σχετικά με το χειρισμό από τα μικρά παιδιά των πληροφοριών ως μυστικών, αδιακρίτως, σε περίπτωση που δοθούν λεκτικές νύξεις για τη «μυστικότητα» τους. Τα αποτελέσματα επιβεβαίωσαν την υπόθεση αυτή, καθώς και ενδυνάμωσαν τις ενστάσεις μας σχετικά με τα αποτελέσματα προηγούμενων ερευνών που μελετούν τη συμπεριφορά μικρών παιδιών ως προς τα μυστικά, όπου δίνονταν σαφείς υποδείξεις ότι μια πληροφορία αποτελεί «μυστικό».

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της ιεραρχικής ανάλυσης παλινδρόμησης η ύπαρξη νύξης αποτελεί το μόνο σημαντικό παράγοντα πρόβλεψης όσον αφορά στην αποκάλυψη των μυστικών και των μη μυστικών πληροφοριών. Αντιθέτως, το φύλο και η ηλικία των παιδιών δεν αποτελούν σημαντικούς παράγοντες πρόβλεψης. Όσον αφορά στο φύλο, τα αποτελέσματα αυτά είναι σύμφωνα με τα ευρήματα μελετών σχετικά με τα μυστικά λίγο μεγαλύτερων παιδιών, όπου είτε δεν βρέθηκαν (Watson & Valtin, 1997) είτε βρέθηκαν ελάχιστες διαφυλικές διαφορές (Last & Aharoni-Etzioni, 1995). Είναι πιθανό στις μικρές ηλικίες να μην έχουν εδραιωθεί οι διαφυλικές διαφορές στην επικοινωνία που έχουν εντοπίσει οι ερευνητές σε μεγαλύτερες ηλικίες, όπου οι γυναίκες φαίνεται να μοιράζονται με τους/τις φίλους/ες τους περισσότερες και πιο προσωπικές πληροφορίες απ' ό,τι οι άντρες (πχ. Coates, 1993. Tannen, 1990).

Σχετικά με την ηλικία, μοιάζει τα παιδιά ήδη από τη ηλικία των 4,5 ετών να έχουν την ικανότητα να χειρίζονται με διαφορετικό τρόπο τα μυστικά από τα μη μυστικά με γνώμονα την ελεγχόμενη, επιλεκτική αυτοαποκάλυψη. Το εύρημα ότι η ηλικία δεν αποτελεί σημαντικό παράγοντα πρόβλεψης της αποκάλυψης προσωπικών και μη πληροφοριών προκαλεί έκπληξη, καθώς στην προηγούμενη έρευνά μας, αναφορικά με την ικανότητα διάκρισης των μικρών παιδιών μυστικών/μη μυστικών (Anagnostaki et al., 2010), βρέθηκαν σημαντικές ηλικιακές διαφορές. Ο λόγος για αυτή τη διαφορά ανάμεσα στην ικανότητα διάκρισης και την ικανότητα χειρισμού των προσωπικών πληροφοριών αποτελεί θέμα προς μελλοντική διερεύνηση.

Συμπεράσματα, περιορισμοί και κατευθύνσεις για το μέλλον

Στην έρευνα αυτή μελετήθηκε η σχέση των παιδιών μικρής ηλικίας με τα μυστικά και η συμπεριφορά τους ως προς αυτά. Συγκεκριμένα διερευνήθηκε πώς διαφοροποιείται η συμπεριφορά των μικρών παιδιών ανάλογα με τη «μυστικότητα» μιας πληροφορίας. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι τα μικρά παιδιά, όπως και τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, χειρίζονται με διαφορετικό τρόπο τα μυστικά από τα μη μυστικά. Η ύπαρξη λεκτικών νύξεων, όμως, επηρεάζει αυτή τη διαδικασία και οφείλει να αποτελεί αντικείμενο ιδιαίτερης προσοχής (Pipe & Goodman, 1991), καθώς όταν δίνονται λεκτικές νύξεις για τη «μυστικότητα» μιας πληροφορίας τα μικρά παιδιά φαίνεται να παραβλέπουν τη δική τους κρίση και να συμμορφώνονται προς τις υποδείξεις του ενήλικα.

Στην παρούσα έρευνα καταδεικνύεται η ισχυρή προβλεπτική δύναμη της νύξης ως προς την αποκάλυψη πληροφοριών. Εν τούτοις, δεν φαίνεται να επηρεάζονται όλες οι πληροφορίες με τον ίδιο τρόπο από την ύπαρξη ή όχι νύξης (στατιστικά σημαντικές διαφορές βρέθηκαν σε 8 από τις 22 ερωτήσεις). Η διερεύνηση των λόγων για τους οποίους η ύπαρξη νύξης σε ορισμένες πληροφορίες επηρεάζει σημαντικά την αποκάλυψή τους, ενώ σε άλλες παραμένει απλώς ως τάση, είναι πέρα από τους σκοπούς αυτής της έρευνας, αποτελεί ωστόσο ουσιαστικό ερώτημα για μελλοντική μελέτη.

Η διερεύνηση των μυστικών αποτελεί ιδιαίτερο και ευαίσθητο θέμα, καθώς υπάρχει ο φόβος οι συμμετέχοντες να αισθανθούν ότι εκτίθενται προσωπικά τους στοιχεία που θα ήθελαν να αποκρύψουν. Γι' αυτό το λόγο στην έρευνα αυτή χρησιμοποιήθηκε ο/η Ζινκ και οι άλλες μικρές κούκλες. Ενδεχομένως αποτελεί περιορισμό της έρευνας ότι δεν υπάρχουν στοιχεία από παρατήρηση, όπου θα μπορούσε να εξετασθεί ο χειρισμός των μυστικών και των μη μυστικών από τα μικρά παιδιά σε πραγματικές συνθήκες. Εντούτοις, θεωρήσαμε ότι η ιδιαιτερότητα του θέματος μάλλον αποκλείει αυτή την ερευνητική μεθοδολογία. Θεωρούμε όμως ότι η παρούσα έρευνα

δείχνει ότι η μελέτη των μυστικών είναι εφικτή και ουσιαστική τόσο στις μικρές ηλικίες όσο και στις μεγαλύτερες ηλικίες.

Όπως συζητήθηκε προηγουμένως, η αποκάλυψη μυστικών προς τη μητέρα ή άλλα πρόσωπα του οικογενειακού περιβάλλοντος ήταν έξω από τους στόχους της παρούσας έρευνας, καθώς η έρευνα εστίασε στην αποκάλυψη μυστικών και μη μυστικών προς τους συνομηλίκους, μέσα σε σχέσεις ισότητας. Η σύγκριση όμως ανάμεσα στις αποκαλύψεις που κάνουν τα μικρά παιδιά σε φίλους και σε μέλη της οικογένειάς τους αποτελεί ενδιαφέρον πεδίο μελέτης στο οποίο θα μπορούσαν να εστιαστούν μελλοντικές έρευνες.

Υπάρχει περιορισμένος αριθμός μελετών σχετικά με τα μυστικά των μικρών παιδιών, παρ'όλο που στη σύγχρονη βιβλιογραφία υποστηρίζεται ότι η τήρηση και η αποκάλυψη «καθημερινών» μυστικών έχει πλεονεκτήματα που βοηθούν στη συναισθηματική και γνωστική ανάπτυξη. Η παρούσα έρευνα αποτελεί μία πρώτη προσέγγιση της ικανότητας των μικρών παιδιών να διακρίνουν και να χειρίζονται με διαφορετικό τρόπο τις μυστικές, προσωπικές πληροφορίες σε σχέση με τις υπόλοιπες πληροφορίες.

Βιβλιογραφία

- Anagnostaki, L., Wright, M. J., & Bourchier-Sutton, A. J. (2010). The semantics of secrecy: Young children's classification of secret content. *Journal of Genetic Psychology, 171*, 279-299.
- Αναγνωστάκη, Λ. (2008). Τα μυστικά των μικρών παιδιών: μία αναπτυξιακή και ψυχοδυναμική οπτική. *Ψυχολογικά Θέματα, 14*, 109-130.
- Astington, J. W. & Jenkins, J. M. (1995). Theory of mind development and social understanding. *Cognition and Emotion, 9*, 151-165.
- Bellman, B. (1984). *The language of secrecy*. New Brunswick: Rutgers University Press.
- Berndt, T. J. (2004). Children's friendships: Shifts over a half-century in perspectives on their development and effects. *Merrill-Palmer Quarterly, 50*, 206-223.
- Bok, S. (1984). *Secrets: On the Ethics of Concealment and Revelation*. Oxford: Oxford University Press.
- Bottoms, B. L., Goodman, G. S., Schwartz-Kenney, B. M., & Thomas, S. N. (2002). Understanding children's use of secrecy in the context of eye-witness reports. *Law and Human Behaviour, 26*, 285-313.
- Bouman, T. K. (2003). Intra- and interpersonal consequences of experimentally induced concealment. *Behaviour Research and Therapy, 41*, 959-968.
- Brown J. R., Donelan-McCall, N., & Dunn, J. (1996). Why talk about mental states? The significance of children's conversations with friends, siblings, and mothers. *Child Development, 63*, 336-349.
- Buhrmester, D. (1990). Intimacy of friendship, interpersonal competence, and adjustment during preadolescence and adolescence. *Child Development, 61*, 1101-1111.
- Caughlin, J. P., Afifi, W. D., Carpenter-Theune, K. E., & Miller, L. E. (2005). Reasons for, and consequences of, revealing personal secrets in close relationships: A longitudinal study. *Personal Relationships, 12*, 43-59.
- Coates, J. (1993). *Women, Men and Language*. London: Longman.
- Dunn, J. (2004). *Children's Friendships: The Beginnings of Intimacy*. Malden, MA: Blakwell.
- Finkenauer, C., Engels, R. C. M. E., & Meeus, W. (2002). Keeping secrets from parents: Advantages and disadvantages of secrecy in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence, 31*, 123-136.
- Flavell, J. H. (1999). Cognitive development: Children's knowledge about the mind. *Annual Review of Psychology, 50*, 21-45.
- Frijns, T. & Finkenauer, C. (2009). Longitudinal associations between keeping a secret and psychosocial adjustment in adolescence. *International Journal of Behavioral Development, 33*, 145-154.
- Frijns, T., Finkenauer, C., Vermulst, A. A., & Engels, R. C. M. E. (2005). Keeping secrets from parents: Longitudinal associations of secrecy in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence, 34*, 137-148.
- Hartup, W. W. (1996) The company they keep: Friendships and their developmental significance. *Child Development, 67*, 1-13.
- Hartup, W. W. (1992). Friendships and their developmental significance. In McGurk, H. (Ed.) *Childhood social development: Contemporary*

- perspectives*. Hove: Lawrence Erlbaum Associates.
- Imber-Black, E. (1998). *The Secret Life of Families*. London: Thorsons.
- Karpel, M. A. (1980). Family secrets. *Family process*, 19, 295-306.
- Kelly, A. E. (2002). *The Psychology of Secrets*. New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers.
- Kelly, A. E. (1999). Revealing personal secrets. *Current Directions in Psychological Science*, 8, 105-108.
- Kelly, A. E., & Carter, J. E. (2001). Dealing with secrets. In C.R. Snyder (Ed.), *Effective People and Processes*. New York: Oxford University Press.
- Kelly, A. E., Klusas, J. A., Weiss, R. T., & Kenny, C. (2001). What is about disclosure that is beneficial? *Personality and Social Psychology Bulletin*, 27, 651-665.
- Koriat, A. & Goldsmith, M. (1996). Monitoring and control processes in the strategic regulation of memory accuracy. *Psychological Review*, 103, 490-517.
- Koriat, A., Goldsmith, M., Schneider, W., & Nakash-Dura, M. (2001). The credibility of children's testimony: Can children control the accuracy of their reports? *Journal of Experimental Child Psychology*, 79, 405-437.
- Larson, D. G. & Chastain, R. L. (1990). Self-concealment: Conceptualization, measurement, and health implications. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 9, 439-455.
- Last, U., & Aharoni-Etzioni, A. (1995). Secrets and reasons for secrecy among school-aged children: Developmental trends and gender differences. *Journal of Genetic Psychology*, 156, 191-203.
- Mahler, M. S., Pine, F., & Bergman, A. (1975). *The Psychological Birth of the Human Infant*. New York: Basic Books.
- Mashek, D. J., & Sherman, M. D. (2004). Desiring less closeness with intimate others. In D. J. Mashek & A. P. Aron (Eds.), *Handbook of Closeness and Intimacy*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Meares, R. & Orlay, W. (1988). On self-boundary: A study of the development of the concept of secrecy. *British Journal of Medical Psychology*, 61, 305-316.
- Melnyk, L, Crossman, A. M., & Scullin, M. H. (2007). The suggestibility of children's memory. In M. P. Toglia, J. D. Don, D. F. Ross & R. C. L. Lindsay (Eds.), *The Handbook of Eyewitness Psychology, Vol. 1: Memory for Events*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Μπαμπινιώτης, Γ. (2006). *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.
- Petronio, S. & Bantz, C. (1991). Controlling the ramifications of disclosure: 'Don't tell anybody, but...' *Journal of Language and Social Psychology*, 10, 263-269.
- Peskin, J. (1992). Ruse and representations: On children's ability to conceal information. *Developmental Psychology*, 28, 84-89.
- Peskin, J., & Ardino, V. (2003). Representing the mental world in children's social behaviour: Playing hide-and-seek and keeping a secret. *Social Development*, 12, 496-512.
- Piaget, J. (1926/1959). *The language and thought of the child*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Pipe, M. E. & Goodman, G. S. (1991). Elements of secrecy: Implications for children's testimony. *Behavioural Sciences and the Law*, 9, 33-41.
- Pipe, M. E. & Wilson, J. C. (1994). Cues and secrets: Influences on children's event reports. *Developmental Psychology*, 30, 515-525.
- Rotenberg, K. J. (1995a). Development of children's restrictive disclosure to friends. *The Journal of Genetic Psychology*, 156, 279-292.
- Rotenberg, K. J. (1995b). Moral development and children's differential disclosure to adults versus peers. In K.J. Rotenberg (Ed.) *Disclosure processes in children and adolescents*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rotenberg, K. J. (1986). Same-sex patterns and sex-differences in the trust value basis of children's friendship. *Sex-Roles*, 15, 613-626.
- Rotenberg, K. J., Michalik, N., Eisenberg, N., & Betts, L. R. (2008). The relations among young children's peer-reported trustworthiness, inhibitory control, and preschool adjustment. *Early Childhood Research Quarterly*, 23, 288-298.
- Rotenberg, K. J. & Sliz, D. (1988). Children's restrictive disclosure to friends. *Merrill-Palmer Quarterly*, 34, 203-215.
- Smetana, J. G., Metzger, A., Gettman, D. C., & Campione-Barr, N. (2006). Disclosure and secrecy in adolescent parent-child relationship. *Child Development*, 77, 201-217.
- Slomkowski, C. & Dunn, J. (1996). Young children's understanding of other people's beliefs and

- feelings and their connected communication with friends. *Developmental Psychology*, 32, 442-447.
- Southgate, V., Senju, A., & Csibra, G. (2007). Action anticipation through attribution of false belief by 2-year-olds. *Psychological Science*, 18, 587-592.
- Tannen, D. (1990). *You Just Don't Understand*. New York: Ballantine, 1990.
- Van Manen, M. & Levering, B. (1996). *Children's Secrets: Intimacy, Privacy and the Self Reconsidered*. New York: Teachers College Press.
- Vangelisti, A.L. (1994). Family secrets: Forms, functions and correlates. *Journal of Social and Personal Relationships*, 11, 113-135.
- Vrij, A., Nunkoosing, K., Paterson, B., Oosterwegel, A., & Soukara, S. (2002). Characteristics of secrets and the frequency, reasons and effects of secrets keeping and disclosure. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 12, 56-70.
- Watson, A. J., & Valtin, R. (1997). Secrecy in middle childhood. *International Journal of Behavioral Development*, 21, 431-452.
- Wellman, H. M., Cross, D., & Watson, J. (2001). Meta-analysis of theory-of-mind development: The truth about false belief. *Child Development*, 72, 655-684.
- Wilson, J. C., Powell, M. B., Raju, S., & Romeo, R. (2004). Secrecy and suggestibility: Are children's memories for secrets less suggestible than other memories? *Applied Cognitive Psychology*, 18, 251-261.
- Yovetich, N. A., & Drigotas, S. M. (1999). Secret transmission: A relative intimacy hypothesis. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 25, 1135-1146.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Συστοιχία προτάσεων μυστικών και μη μυστικών
Μυστικά

1. Θα γίνει ένα πάρτυ έκπληξη για τα γενέθλια του μπαμπά του/της Ζινκ.
2. Οι γονείς του/της Ζινκ θα κάνουν ένα δώρο έκπληξη στον παππού του/της την άλλη εβδομάδα.
3. Ο/Η Ζινκ πήρε κάτι που δεν ήταν δικό του/ της.
4. Ο/Η Ζινκ δεν λέει πάντα την αλήθεια.
5. Ο/Η Ζινκ κάνει μερικές φορές επικίνδυνα πράγματα, όπως να σκαρφαλώνει σε πολύ ψηλά δέντρα.
6. το/στη Ζινκ αρέσει ένα κορίτσι/αγόρι από την τάξη του/της.
7. Ο/Η Ζινκ κατουρήθηκε μια φορά.

Μη μυστικά

8. Το σπίτι του/της Ζινκ είναι κοντά στο σχολείο.
9. Υπάρχει αυλή στο σχολείο του/της Ζινκ .
10. Το δωμάτιο του/της Ζινκ έχει ένα παράθυρο.
11. Υπάρχει ένα μεγάλο δέντρο έξω από το σχολείο του/της Ζινκ.
12. Ο/Η Ζινκ πίνει ένα ποτήρι γάλα κάθε πρωί.
13. Ο ξάδερφος του/της Ζινκ έχει κοντά μαλλιά.
14. Οι περισσότεροι άνθρωποι είναι πιο ψηλοί από το/τη Ζινκ.
15. Ο/Η Ζινκ διάβασε ένα βιβλίο στο σχολείο.
16. Στο/στη Ζινκ αρέσει να βλέπει τηλεόραση.
17. Στο/στη Ζινκ δεν αρέσει το κίτρινο χρώμα.
18. Στο/στη Ζινκ δεν αρέσει το μπρόκολο.
19. Στο/στη Ζινκ αρέσουν οι γάτες.
20. Ο/Η Ζινκ τρέχει πιο γρήγορα από τους περισσότερους συμμαθητές του.
21. Οι άλλοι μερικές φορές λένε ότι ο/η Ζινκ είναι πολύ καλός/ή.
22. Ο/Η Ζινκ ζωγραφίζει πολύ καλά.

Secrets and disclosures: How young children handle secrets

LIDA ANAGNOSTAKI¹

ATHANASIA PΑPATHANASIOU²

ABSTRACT

The behavior of young children regarding the disclosure of secret information was investigated. Two hundred and nine children, 4-6 years old, participated in an experiment where a puppet, named Zinc, was the protagonist. Children were asked to whom Zinc would disclose pieces of information, some of which are considered secrets. Children could choose between Zinc's friend, a non-friend, both friend and non-friend, or nobody. Participants were divided in two experimental groups: in the first group a verbal clue was given to the participants that some information might be secret, whereas in the second group no clue was presented. Results showed that young children, like older individuals, handle secrets and non-secrets differently, choosing either to withhold secrets or to share them only with friends, but not with non-friends, therefore following the "restrictive self-disclosure" pattern. In contrast, young children do not withhold non-secret information but share it both with friends and non-friends. However, young children's behavior is influenced by verbal clues; when verbal clues regarding potential "secrecy" of the information are given, young children tend to treat all of the information as secret.

Keywords: Secrets, Clues, Self-disclosure, Friendship in early childhood.

1. *Address:* Teaching associate, Department of Early Childhood Education, University of Athens, e-mail: li-daanagnostaki@hotmail.com
2. *Address:* PhD Candidate in Clinical Psychology, Department of Psychology, School of Philosophy, University of Athens, e-mail: acpapatha@psych.uoa.gr